

Co kryją Bory Dolnośląskie?

Społeczna Ostoja Przyrody

„Bunkrowe Wzgórze” w Wiechlicach (gmina Szprotawa)

tekst: Maciej Boryna,
Towarzystwo Bory Dolnośląskie
tel. 0600 83 17 86
e-mail: borydolnoslaskie@interia.pl

Lokalizacja:

Ok. 4 km na wschód od Szprotawy, przy wschodnim krańcu pasa startowego byłego lotniska w Wiechlicach. Dojazd ul. Leśną.

Cele powołania ostoi:

Ostoję powołano do życia w 2003 r. z inicjatywy Towarzystwa Bory Dolnośląskie, za zgodą władz gminy Szprotawa. Terenem ostoi objęto ok. 20 ha nieużytków, zlokalizowanych na peryferiach nieczynnego lotniska wojskowego, przylegających od północy do kompleksu leśnego Borów Dolnośląskich. W skład tych nieużytków wchodzi: wrzosowisko, murawa kserotermiczna, torfowisko wysokie, bór świeży, ols, łożowisko oraz kilka zespołów roślinności wodno-szuwarowo-błotnej, a także garaż lotniczy, bunkier dowodzenia, pas utwardzony, rów leśny o nazwie „Kamienny Potok” (woda płynie w nim przez cały rok). Głównymi argumentami za utworzeniem na tym obszarze strefy ochrony przyrodniczej były i są:

1. Zachowanie cennego – i jedyne takiego na tym obszarze – ekosystemu wodno-leśnego, a w związku z tym:
 - a) zachowanie wodopojów dzikiej zwierzyny
 - b) zachowanie żeremi bobrowych
 - c) zachowanie siedlisk gadów i płazów
 - d) zachowanie siedlisk owadów
 - e) zachowanie siedlisk ptactwa wodnego (w promieniu 20 km nie występuje żadne miejsce, spełniające taką rolę w takim wymiarze).
2. Zachowanie mikrostrefy klimatycznej, mającej bezpośredni wpływ na stan wilgotności powietrza w okolicy, a tym samym na jego czystość i jakość.
3. Utrzymanie małej retencji wodnej, jaką tworzą na terenie ostoi stawy i torfowiska będące w fazie wzrastania, celem zapewnienia funkcji przyrodniczych oraz zminimalizowania stopnia zagrożenia pożarowego

wobec otaczających ostoję suchych łąk i borów sosnowych.

4. Zachowanie terenów i obiektów o charakterze zabytkowym, mających znaczenie dla badań i promocji historii miasta. Mowa o bunkrze dowodzenia oraz torfowiskach, z których część jest reliktem gospodarczego pozyskiwania torfu i rudy darniowej żelaza.
5. Stworzenie naturalnej, zielonej bariery ochronnej wobec wiechlickiej strefy przemysłowej, dla zapewnienia równowagi ekologicznej.
6. Stworzenie ośrodka badań przyrodniczych i edukacji regionalnej.
7. Stworzenie obiektu promocji gminy Szprotawa.

Ostoja, z samej definicji, ma za zadanie chronić naturalny stan zachowany na danym terenie, przy minimalnej, a najlepiej bez jakiegokolwiek ingerencji.

Ogólna charakterystyka przyrodnicza:

Nieużytkowane, porośnięte stawy i oczka wodne mogą stanowić istotny element krajobrazu i miejsce występowania wielu organizmów, związanych ze środowiskiem wodnym. Na skutek szybkiego zanikania obszarów podmokłych i degradacji jezior, coraz większego znaczenia nabiera także rola małych, nieużytkowanych stawów jako refugium, czyli ostoi zagrożonej fauny i flory. Ekosystemy wodne stanowią miejsca liczego występowania roślin i zwierząt. Ponadto zatrzymują znaczne ilości wody, przyczyniając się do poprawy stosunków wodnych w okolicy i poprawiając mikroklimat. Takie stawy, jak i całkiem małe akweny, stanowią cenne elementy w korytarzach ekologicznych i są ważnymi punktami w ochronie bioróżnorodności. Szczególnie ważną rolę odgrywają kompleksy stawów i oczek wodnych w rejonach, w których brak lub jest niewiele naturalnych zbiorników wodnych. Wyżej wymienione pozytywne funkcje przyrodnicze spełnia ta ostoja.

Stawy są w stadium silnie postępującego torfienia, tj. sukcesji roślinności wodnej i szuwarowo-bagiennnej. Zbiorniki te zupełnie nie nadają się do użytkowania gospodarczego, wskutek zaniedbania oraz systematycznego podtapiania terenu przez wody rowu „Kamienny Potok”. Ale dzięki tym czynnikom obiekt jest cenny pod względem bogactwa bioróżnorodności.

Same stawy, jak i otaczające je tereny, są ostoją wielu rzadkich i zagrożonych gatunków zwierząt i roślin. Ostoja jest miejscem gniazdowania m.in. błotniaka stawowego (ptak drapieżny) i bąka z gatunku czaplówatych. Miejsce odpoczynku i schronienia znalazły sobie tu sarny i dziki. Kompleks bunkrów, który znajduje się na terenie ostoi, jest miejscem zimowania setek motyli z gatunku pawików oraz kilku gatunków ciem. Niegdyś bunkry te zamieszkiwały nietoperze. Głównym powodem opuszczenia tego miejsca przez nie było zniszczenie kilku drzwi wejściowych do bunkrów, przez co powstały przewiewy i przeciągi, co zmieniło diametralnie temperaturę wewnątrz bunkra, potrzebną do hibernacji tych zwierząt. W ostatnim czasie zaślepiono część zniszczonych wejść, co spowoduje zmianę temperatury oraz powrót nietoperzy.

Opieka i edukacja regionalna:

Teren ów dzierżawi Towarzystwo Bory Dolnośląskie, które odpowiada za niego. Ostoję opiekuje się powołany przy TBD Klub Przyjaciół Ostoi. W jego imieniu porządku na terenie ostoi strzegą upoważnieni strażnicy społeczni. Z powodu nagminnego zaśmiecania terenu, licznych dziur wykopanych przez zbieraczy złomu, kradzieży elementów metalowych i betonowych oraz zagrożeń, wynikających z funkcjonowania tu niegdyś lotniska wojskowego (niewybuchy, dziury, ukryte druty itp.) i charakteru przyrodniczego (np. występowanie żmii zygzakowatej), wstęp na teren ostoi bez upoważnionego przez TBD przewodnika jest zabroniony. Gospodarze ostoi nie mają jednak nic przeciwko kulturalnym turystom, wiedzącym jak zachować się w miejscu ochrony przyrodniczej.

Na terenie ostoi organizowane są regionalne lekcje przyrodnicze i historyczne oraz integracyjne dla dzieci i młodzieży oraz grup zorganizowanych. Atrakcje obejmują: przemarsz ścieżką przyrodniczo-edukacyjną przez bagna, oglądanie tam zbudowanych przez bobry, obserwacje płazów, gadów i ptactwa, przemarsz podziemną trasą (bunkier dowodzenia), zwiedzanie magazynu atomowego, zwiedzanie garażu lotniczego (także pas startowy), poznanie historii terenu ostoi i lotniska, gry i zabawy plenerowe, ognisko. 🙌